

מאמר

שירו להוי' שיר חדש – ה'תשל"ה

מאת

כבוד קדושת

אדמו"ר מנחם מענדל

זצוקללה"ה נבג"מ זי"ע

שניאורסאהן

מליובאוויטש

בלתי מוגה

יוצא לאור לייט תמוז, ה'תשע"ה

יוצא לאור על ידי מערכת

„אוצר החסידים“

ברוקלין, נ.י.

770 איסטערן פארקוויי

שנת חמשת אלפים שבע מאות שבעים וחמש לבריאה

שבעים שנה להסתלקות-הילולא של כ"ק הרלוי"צ ז"ל

לעילוי נשמת

הרה"ח הרה"ת הרב ירחמיאל בנימין הלוי ע"ה

בהרה"ח ר' מנחם הלוי ע"ה

קליין

מזכיר כ"ק אדמו"ר זי"ע

נלב"ע חיי סיון, ה'תשע"ה

ת. נ. צ. ב. ה.

נדפס על ידי

חברי ועד הנחות בלה"ק

ב

בי"ה, יב' מני"א תשי"ט
ברוקלין

הרה"ג הרה"ח אי"א נוי"י מוה' שאול דוב שי

שלום וברכה!

מאשר הנני קבלת מכתבו פ"נ מז' מנחם,

ובטח בינתים קבל מכתבי — שמתאים לבקשתו במכ' להרר"י שי
יעקבזאן — הזכרתים על הציון הק' של כ"ק מו"ח אדמו"ר זצוקלה"ה נגד"מ
זי"ע, ותקותי שעוה"פ אזכיר את זוגתו תי' וגם אותו על הציון הק' של כ"ק
מו"ח אדמו"ר, שזכה להיות במחיצתו בחיים חיותו בעלמא דין, לאריכות ימים
ושנים טובות,

ומובן וגם פשוט שעל כאו"א מאתנו בתכ"י קאי הציווי להעלות בקדש,
ולאלו שזכו ליהנות מתורת החסידות, עליהם חל גם הדיוק דקדש מלה בגרמי
— שגם בזה להעלות, שבהנוגע לפועל — הרי זה בלימוד תורת החסידות לעצמו
ובלימוד תורת החסידות באופן דהפצה ועד שיהי' בזה ענין של מעין, שזוהי
ספירת החכמה — קדש, משא"כ בינה שנקרא נהר, בו באים מימי המעין, וק"ל.
ואשר החלק יפה דכאו"א מאתנו — שעתה ענין ההפצה הרבה בנקל יותר מאשר
לפנים, כי לפום גמלא שיחנא.

המצפה לבשו"ט בכל האמור, בטוב הנראה והנגלה, בענינים הפרטים
שכותב וגם בענינים הכללים, שהרי באיש הישראלי יחד יהלכן.

בברכה לבשו"ט בהקדם

מ. שניאורסאהן

ב

מצילום האגרת.

מוה' שאול דוב: זיסלין, ת"א. אגרות נוספות אליו — לעיל אגרת הקודמת, ובהנסמן בהערות
שם.

מכתבי: דלעיל שם.

הציווי להעלות בקדש: ברכות כח, א. וש"נ.

דקדש מלה בגרמי .. החכמה: ראה לקו"ת מסעי צג, א. ובכ"מ.

מעין .. החכמה .. בינה .. נהר: ראה לקו"ת שה"ש לט, א ואילך. ובכ"מ.

לפום גמלא שיחנא: כתובות סז, רע"א. וש"נ.

בס"ד.

פתח דבר

בקשר עם י"ט תמוז, יום הכנסת כ"ק אדמו"ר מוהרי"צ בבריתו של אאע"ה,
הננו מוציאים לאור (בהוצאה חדשה ומתוקנת) מאמר ד"ה שירו להוי' שיר חדש
גו' שנאמר בהתוועדות חג הגאולה י"ב תמוז ה'תשל"ה (לפני ארבעים שנה) —
הנחה בלתי מוגה.

*

בתור הוספה — מכתבים (תדפיס מכרכי "אגרות-קודש — מילואים" מהשנים
תרפ"ה-תשל"ה, שמכנים עתה לדפוס).

*

ויה"ר שנוכה תיכף ומיד ממש לקיום היעור "הקיצו ורננו גו'", ומלכנו
נשיאנו בראשם, וישמיענו נפלאות מתורתו, "תורה חדשה מאתי תצא".

ועד הנחות בלה"ק

ח"י תמוז (שוב תמוז נדחה, יהפך במב"י ממש לששון ולשמחה), ה'תשע"ה
שבעים שנה להסתלקות הילולא של כ"ק הרלו"צ ז"ל
ברוקלין, נ"י.

©

Published and Copyright 2015 by
LAHAK HANOCHOS INC.

788 Eastern Parkway Suite #408 Brooklyn, New York 11213

Tel. (718) 604-2610

info@lahak.org • http://www.lahak.org

The Kehot Logo is a trademark of Merkos L'inyonei Chinuch.

5775 • 2015

Printed in the United States of America

נדפס באדיבות דפוס
The PrintHouse

538 Johnson Ave. Brooklyn N.Y. 11237

(718) 628-6700

נסדר והוכן לדפוס

על ידי חיים שאול בן חנה

בדפוס „ועד הנחות בלה"ק"

(718) 604-2610

נדפס בסיוע ולזכות יצחק בן לאה וזוגתו רבקה ויקה בת רחל ומשפחתם שיחיו

הוספה

א

בי"ה, ב' תמוז תשי"ט
ברוקלין

הרה"ג הרה"ח אי"א נוי"נ וכו'
מוה' שאול דובער שי

שלום וברכה.

בהיותי ערב ר"ח תמוז חדש הגאולה על הציון הק' של כ"ק מו"ח אדמו"ר
זצוקלה"ה נבג"מ זי"ע, הזכרתיו ואת זוגתו תחי' להמצטרף להם מתאים
לתוכן הבקשה, במכ' ע"י הרה"ח הו"ח אי"א נוי"נ כו' הר"י שי דזייקובסון.
ויהי רצון שכשם שמסרו הבקשה, יבשרו בקרוב שמצב בריאותו הולך
וטוב, וינצל כל האפשרויות הכחות והכשרונות, בס חונן מהשגחה העליונה –
להפצת המעיינות חוצה, ובפרט אשר ידוע לו עד כמה רבותינו נשיאנו מסרו נפשם
על זה.

וכיון שנמצאים אנו בחדש הגאולה של כ"ק מו"ח אדמו"ר, אשר היתה
בזה גאולת הרבים בעת ההיא ולשנים ולדורות הבאים לאחרי זה, וכמובן
מפרשת המאסר והגאולה, יביאו זה בפועל בפעולות באותן השטחים עליהם
מסר נפשו הק', הם הפצת היהדות בכלל והפצת המעיינות ביחוד, שכל השייכים
וידועים עד"ז מחויבים בזה.

וכיון שלהצלחת העבודה צריכים מנוחה שמחה וטוב לבב, הנה רועה
ישראל יאר פניו ויגאל את כאו"א בתכ"י מכל ענינים המבלבלים וימלאו את כל
הנ"ל מתוך הרחבה אמיתית הן בגשמיות והן ברוחניות.

בכבוד ובברכה לבשו"ט

מ. שניאורסאהן

א

מצילום האגרת.

מוה' שאול דובער: דיסלין, ת"א. אגרות נוספות אליו – אג"ק ח"ח אגרת ב'שע. לקמן אגרת
הבאה.

וכיון שנמצאים אנו בחדש הגאולה כו': בנוסח דומה (שנשלח לכו"כ) – נדפס גם באג"ק
ח"ח אגרת ו'תתקיב. ו'תתקכ. ו'תתקכא. ו'תתקכח.

תוכן המאמר

בזמן הזה – שירה לשון נקבה, ולעתיד לבוא – שיר חדש, לשון זכר
(וכיון שבכל שבת יש מעין ודוגמת השיר חדש דלעת"ל, אומרים בכל שבת
„שירו לה' שיר חדש"). אך כדי לבוא לשיר חדש דלעת"ל, הרי זה ע"י השירה
שבזמן הזה (ס"א"ב).

ענין שירת הבאר בעבודת האדם: באר – קאי על הנשמה לאחרי שירדה
למטה מגן עדן, ששם היתה בבחי' „מעין גנים” (המעין שמשקה את הג"ע).
ובירידתה למטה צ"ל עבודתה באופן ד„חפרוה שרים”, שהו"ע ההתבוננות
בשכל שבמוח (ששליט על הלב – „שר”), ו„כרוה נדיבי העם”, האבות,
שענינם הוא המדות שבלב. ועי"ז מתעלית הבאר („עלי באר”) להיות בבחי'
„באר מים חיים”, שלמעלה גם מ„מעין” (ס"ג"ז).

אך כיון שהעילוי שנעשה ע"י העבודה למטה הוא עדיין בהעלם והסתור,
לכן הרי זה באופן דשירה לשון נקבה, ורק כשיתגלה לעת"ל יהי' שיר חדש,
לשון זכר; אבל פעולת הענין היא דוקא ע"י העבודה בזמן הזה, וישנו גם
ה„מפתח” לגלות זאת (ס"ח).

————— • —————

בגלוי, והרי מדת הרחמים היא בקו השלישי הקשור עם בית המקדש השלישי⁸⁸, ובפרט שזה קשור עם הפצת המעיינות ועד להפצת המעיינות חוצה, שע"ז קאתי מר דא מלכא משיחא (כמבואר באגה"ק דהבעש"ט הידועה⁸⁹).

וכן הוא בכל שנה ושנה מאז שבנ"י קבעו את חג הגאולה, שניתוסף בלימוד והרבצת התורה ובקיום המצוות, הרי זה מגדיל את הנר מצוה ותורה אור⁹⁰, ומקטין ומחליש את החושך כפול ומכופל של הגלות, ועד שזוכים לקיום היעודי⁹¹ ולילה כיום יאיר, כאשר קא אתי מר דא מלכא משיחא, והקיצו ורננו שוכני עפר⁹² והוא בתוכם, ויקויים מ"ש⁹³ (בפרשת יום ראשון, ע"פ שיעורי חת"ת שפירסם בעל הגאולה) הנני נותן לו את בריתי שלום, דקאי על פנחס זה אליהו⁹⁴, המבשר טוב⁹⁵ — ביאת משיח צדקנו, יבוא בקרוב ממש ויגאלנו ויוליכנו קוממיות לארצנו.

בס"ד. יום א' פ' פינחס, י"ג תמוז, ה'תשל"ה

(הנחה בלתי מוגה)

שירי' להוי' שיר חדש שירו להוי' כל הארץ², ומסיים³, ישפוט תבל בצדק ועמים באמונתו, ואיתא בשל"ה (בענין ספר תורה ובית הכנסת) דמזמור זה קאי בגאולה העתידה לבוא, שאז יקויים מ"ש⁵ והי' הוי' למלך על כל הארץ ביום ההוא יהי' ה' אחד ושמו אחד, ולכן נאמר שירו להוי' כל הארץ, ועמים (יהיו) באמונתו, כיון שלעת"ל אהפוך אל עמים שפה ברורה לקרוא כולם בשם הוי' לעבדו שכם אחד⁶. ויש להוסיף, שענין זה קשור גם עם הלשון (שירו להוי') שיר חדש, לשון זכר, כמובא בתוספות במס' פסחים⁷: ה"ג ונאמר לפניו שירה חדשה וכן נודה לך שיר חדש על גאולתנו, דהכי תניא במכילתא⁸, כל השירות לשון נקבה, חוץ משירה דלעתיד דלשון זכר, כלומר שהנקבה יש לה צער לידה, אף כל הנסים יש אחריהם צער, חוץ מלעתיד שאין אחרי' צער (כי הגאולה העתידה היא גאולה שאין אחרי' גלות), ומזה מובן שמ"ש שירו להוי' שיר חדש, לשון זכר, קאי על הגאולה העתידה לבוא.

(ב) **והענין** בזה, דהנה, כללות ענין השירה הוא על זה שהקב"ה נפלאות עשה (כמ"ש בכ"מ⁹), ובדוגמת מ"ש אז ישיר משה ובנ"י את השירה הזאת⁸, שזהו בגלל שוירא ישראל וגו'¹⁰ הנסים והנפלאות שנאמרו בפסוקים שלפנ"ז. וזהו גם מ"ש בפרשת שבת הגאולה

- (1) מאמר זה הוא המשך למאמר שלפניו (ד"ה או ישיר ישראל דש"פ חו"ב, י"ב תמוז).
- (2) תהלים צו, א. — הקאפיטל דכ"ק אדמו"ר מהוריי"צ שאמירתו מתחילה ביי"ב תמוז שנה זו — כידוע המנהג לומר הקאפיטל תהלים המתאים למספר שנותיו, וענין זה שייך גם לאחר ההסתלקות (סה"מ י"א ניסן ח"א ע' 1 ואילך).
- (3) שם, יג.
- (4) רנח, א (ושם: "בעת הגאולה יתהפכו כל העמים אל שפה אחת ויאמרו כולם לעבדו ויכירו וידעו כל יושבי תבל כי מלכותו בכל
- משלה, ועל זה יאמר מזמור (סימן צ"ו) שירו לה' שיר חדש שירו לה' כל הארץ עד ישפוט תבל בצדק ועמים באמונתו, והיתה לה' המלוכה, והי' ה' למלך על כל הארץ ביום ההוא יהי' ה' אחד ושמו אחד וכו'").
- (5) זכרי' יד, ט.
- (6) צפני' ג, ט.
- (7) קטז, ב — ד"ה ה"ג ונאמר.
- (8) בשלח טו, א.
- (9) ראה לדוגמא תהלים צח, א. איוב לז, ה.
- (10) בשלח, יד, לא.

- (88) ראה לקו"ת מטות פט, ג ואילך.
- (89) נדפס בכתר שם טוב (הוצאת קה"ת) בתחלתו. ובכ"מ.
- (90) משלי ו, כג.
- (91) תהלים קלט, יב. וראה המשך תער"ב ח"ג ע' אישטו. ע' אישמה. ועוד.
- (92) ע"פ ישעי' כו, יט.
- (93) ר"פ פינחס.
- (94) תיב"ע וארא ו, יח. זח"ב קצ, סע"א.
- יל"ש ר"פ פינחס.
- (95) ראה פרש"י בחוקותי כו, מב. וראה תיב"ע ויל"ש שבעה הקודמת. רמב"ם הל' מלכים פיי"ב ה"ב.

לשון זכר. אבל כדי לבוא לעילוי דשיר חדש דלעת"ל, הרי זה דוקא ע"י השירה חדשה, לשון נקבה, שבזמן הזה (כנ"ל (ס"ב) בנוגע לדברי התוס' שבתחילת הברכה אומרים שירה חדשה ובסיומה אומרים שיר חדש), כיון שפעולת הענין היא ע"י מעשינו ועבודתינו בזמן הזה דוקא, ובהעלם ישנה כבר הגאולה של נצוצי הקדושה הפרטיים, כמבואר בארוכה באגרת הקודש⁷⁷ שבכל תפלה ותפלה נעשה הענין דפדה בשלום נפשי⁷⁸, פדאני לי ולבני מבין אומות העולם⁷⁹, בנוגע לניצוץ פרטי מהשכינה שבנפש כל אחד מישראל, אלא שזהו בהעלם, אבל זהו בדוגמת מי שנמסר בידו מפתח התיבה שבו נמצא הדבר כו', כמבואר בארוכה בדרושי אדמו"ר מהר"ש⁸⁰ (ובפרט בהמשך וככה⁸¹).

ט) וכל זה נעשה ע"י מעשינו ועבודתינו במשך שית אלפי שנים דהוי עלמא⁸², ובמיוחד במשך הגלות, ובמיוחד בקרב הארץ, בחושך כפול ומכופל דעקבתא דמשיחא, ועד שישנו העלם והסתור על נשיא בישראל, וההעלם והסתור הוא על מילוי שליחותו הקדושה בהרבצת התורה וחיוזוק והפצת היהדות בכל מקום ומקום, ואעפ"כ פועלים שבירת ההעלם וההסתור, ועד לאופן דאתהפכא חשוכא לנהורא⁸³, וכמו שהי' בגאולת י"ב תמוז, שאלו שפעלו את המאסר הנה הם בעצמם הוכרחו להודיע על הגאולה⁸⁴, והרי ע"י הגאולה נמשך תוספת כח ועוז בהרבצת התורה והידור בקיום המצוות, שענינים אלו היו הסיבות להמאסר, ונמצא, שהגאולה היתה באופן דונהפוך הוא אשר ישלטו היהודים המה בשונאיהם⁸⁵.

וע"פ מ"ש בשער היחוד והאמונה⁸⁶ בביאור מארז"ל⁸⁷ שהקב"ה שיתף עמו מדת הרחמים, שזהו"ע התגלות אלקות ע"י צדיקים ואותות ומופתים שבתורה, יש לומר, שכאשר אצל צדיק הדור יש אותות ומופתים שקשורים עם עניני תורה, אזי רואים בזה הענין דשיתף מדת הרחמים

77) סימן ד בסופו.
78) תהלים נה, יט.
79) ברכות ח, א.
80) ראה סה"מ תרמ"ב ע' שיג. וראה הנסמן בלקו"ש חכ"ח ע' 289 הערה 97.
81) תרל"ז ספ"ט (ובהקיצור (סה"מ תרל"ז ח"ב ע' תו)).
82) ר"ה לא, א. וש"נ.
83) ראה זח"א ד, א.
84) ראה גם סד"ה השם נפשנו בחיים תשי"ח (תו"מ סה"מ תמוז ע' ז). לקו"ש ח"ד ע' 1065 ואילך. ח"ח ע' 121.
85) אסתר ט, א.
86) פרק ה.
87) פרש"י בראשית א, א (ד"ה ברא אלקים). וראה פסיקתא רבתי פרשה מ (בחווד השביעי), ב.

די"ב תמוז, אז ישיר ישראל את השירה הזאת¹¹, שזהו מצד ענין הנס שהודיעה הבאר, עלי באר ענו לה¹¹, כפי שמפרש רש"י בארוכה¹² פרטי הנסים, ומסיים, וישראל ראו ואמרו שירה. אך יש כמה דרגות בענין השירה, כמבואר בארוכה בתו"א¹³ פרטי הדרגות דשיר כפול שיר משולש ושיר מרובע וכו', ובכללות הם ב' הסוגים דשירה חדשה (לשון נקבה) ושיר חדש (לשון זכר). וכל השירות שנאמרו קודם הזמן דלעת"ל הם בלשון נקבה, השירה הזאת, ורק השיר דלעתיד הוא בלשון זכר, שיר חדש.

ואעפ"כ אומרים בשבת שירו להוי' שיר חדש, לשון זכר, כמבואר בסידור בפסוקי דזמרה¹⁴ בנוגע למזמור הללוי' שירו להוי' שיר חדש¹⁵, דקאי על לעת"ל (כדאיתא בזהר¹⁶), שהגם שלא הי' בחי' שיר חדש עד לעתיד, הנה מ"מ יש בכל שבת קצת מעין ודוגמת אותו שיר חדש, וזהו הטעם שאנו אומרים שירו להוי' שיר חדש דלעתיד גם בכל שבת ושבת. ומזה מובן, שכשם שענין זה שייך בשבת בזמן, ביום השביעי שבכל שבוע ושבוע, כן הוא גם בנוגע לענין השבת בנוגע לבני", שזהו ענינם של תלמידי חכמים דאיקרו שבת¹⁷, שגם אצלם שייך שיהי' בזמן הזה מעין ודוגמת שיר חדש שיהי' לעת"ל.

אמנם כללות ענין השירה, גם שירה לשון נקבה שבזמן הזה, שייך לשיר חדש דלעת"ל, כיון שעיי"ז באים לשיר חדש דלעת"ל. ויובן מדברי הגמרא במסכת סנהדרין¹⁸ אודות הענין הכי גדול וההכרח הכי גדול שבאמירת שירה לאחר נסים, שביקש הקב"ה לעשות חזקי' משיח, אלא שהיתה הטענה שעשית לו כל הנסים הללו ולא אמר שירה לפניך, ומזה מוכח גודל הענין דאמירת שירה, שזה עיכב לעשות חזקי' משיח, שזהו"ע הגאולה האמיתית והשלימה. ומזה גופא מובן שסדר הדברים הוא שע"י אמירת שירה בזמן הזה באים לגאולה האמיתית והשלימה, שאז יהי' שיר חדש. וזוהי גם ההבנה וההסברה בדברי התוס' הנ"ל, שמתחיל בשירה חדשה ומסיים בשיר חדש (כידוע השקו"ט בפירוש והמשך הדברים¹⁹), שנוסף על פשטות הדברים שרצה (התוס') לומר דהכא (בתחלת הברכה) ולקמן (בסוף הברכה) גרסינן עוד שתי

11) חוקת כא, יז.
12) שם, יד"טז.
13) בראשית ז, ג.
14) סידור (עם דא"ח) סז, ג ואילך.
15) תהלים קמט, א.
16) ראה זח"א קכג, ב.
17) זח"ג כט, א. וראה ברכות מז, סע"ב. שבת קיט, רע"א. לקו"ש ח"א ע' 40 ואילך.
18) צד, א.
19) ראה של"ה קמב, סע"ב ואילך.

תיבות (שירה חדשה — בתחלת הברכה, ושיר חדש — בסוף הברכה), ישנה גם השייכות הפנימיות שביניהם, שכדי לבוא לשיר חדש דלעת"ל, הרי זה ע"י מעשינו ועבודתינו (כלשון התניא²⁰) לפנינו, והיינו, שכאשר מעשינו ועבודתינו הם כדבעי, שאז ישנו המעמד ומצב דשירה חדשה, לשון נקבה, אזי יכולים להגיע לזה שבסיום הברכה יהי' הענין דנודה לך שיר חדש. וענין זה מודגש בשירה דאז ישיר ישראל את השירה הזאת עלי באר גו', שהיתה בשנת הארבעים, בסמיכות לכניסת בניי לארץ ישראל, שאילו זכו היתה באופן של גאולה שאין אחריי גלות²¹ (אלא שהי' ענין המבלבל כו'), ומזה מובן, ששירה זו פעלה את הקירוב להשיר חדש, אבל אעפ"כ היתה באופן של שירה (חדשה), לשון נקבה.

ג) והנה כללות ענין השירה הזאת קשור עם ענין הבאר, עלי באר ענו לה, וכפי שממשיך לאח"ז לתאר את ענין הבאר בפרטיות, באר חפרוה שרים כרוה נדיבי העם גו'²². וביאור הדברים, שהענין דעלי באר ענו לה ישנו גם בנפש (כשם שישנו בעולם ובשנה), כמבואר בלקו"ת²³ ובדרושי רבותינו נשיאנו שלאח"ז (ובארוכה באוה"ת²⁴ להצ"צ), שיש דרגא בבניי כפי שנקראים בשם באר, ובבאר זו צ"ל ענין של נס, שזהו"ע עלי באר, וענין זה קשור עם ענין השירה (אז ישיר ישראל את השירה הזאת גו'), כפי שמביא במאמר²⁵ פירוש הרב המגיד²⁶ במאמר המשנה²⁷ כל בעלי השיר יוצאין בשיר ונמשכין בשיר, שכל ענין של עלי ממהות למהות קשורה עם שירה, שע"ז יוצאין ונמשכין כו'. ועל זה צריך להיות הענין דענו לה, כב' הפירושים שבוה, הא', שעליית הבאר היא ע"ז שלפנ"ז ישנו הענין דענו לה, שזהו"ע האתערותא דלעילא שקודמת לאתערותא דלתתא²⁸, והב', שלאחרי הענין דעלי באר נעשה הענין דענו לה (כהסדר בפסוק), שזהו"ע האתעדל"ע הבאה לאחרי האתעדל"ת. ולאח"ז בא ההסבר, שהענין דעלי באר ענו לה הוא בגלל שזוהי באר שחפרוה שרים כרוה נדיבי העם גו'.

ז) וְעִי"ז נעשה הענין דנוזלים מן לבנון. והענין בזה, דהנה, נתבאר לעיל²¹ שלבנון (ל"ב נו"ן) הו"ע ל"ב נתיבות חכמה ונו"ן שערי בינה²² כפי שהם ביחד, ועוד זאת, שנוזלים הוא מלשון מזל²³, שזהו למעלה ממוחין ועאכו"כ למעלה מזו"ן, בחי' מזל, ועד לבחי' המזל שאין למעלה הימנו. ולזה מגיעים ע"י מעשינו ועבודתינו בעוה"ז דוקא, משא"כ בבחי' מעין גנים (נשמות שלמעלה) אין הכח על זה, כמבואר בארוכה בתניא ח"ד²⁴ שהעליונים אין בהם כח לברר ולהעלות כו' (מהגלות את ניצוצי הקדושה), אלא התחתונים לבר, לפי שהם מלובשים בגוף חומרי משכא דחויא מקליפת נוגה והם מתישים כחה בשבירת התאוות ואתכפיא סט"א כו' (והיינו, דכיון שעבודתם היא לבטל את העלם והסתר הגוף ולהוציא את הנשמה משם שתפעל פעולתה, לכן יכולים לפעול בדוגמת זה גם בעולם, ומסיים) ולכן באים העליונים לשמוע חידושי תורה מהתחתונים כו' (מה שפעלו בהעלם והסתר דקושיות ופולפולים בלימוד התורה, ומזה נמשך גם בעניני העולם, במעשה המצוות כו'), והיינו, שענין זה פועל גם בגן עדן, כמ"ש²⁵ היושבת בגנים חברים מקשיבים לקולך השמיעני, היינו, שהנשמות שבגנים (בג"ע) באים לשמוע את החידושים שנתחדשו ע"י נשמה בגוף דוקא²⁶ (כמבואר בארוכה במאמרי המשך ההילולא²⁷), כי, אע"פ שההתחלה בזה היא ממעין גנים, הרי זה נמשך בגלוי דוקא בדרגא דבאר מים חיים שלאח"ז, שפועלת את הענין דנוזלים מן לבנון.

ח) וְזוהי אז ישיר ישראל את השירה הזאת עלי באר וגו', שאמירת השירה היא על זה שפעלו בנשמה כפי שנמצאת כבר בדרגת באר (לאחרי הנתינת כח מבחי' מעין גנים) שיהי' אצלה הענין דעלי באר, ע"י שלימות מעשינו ועבודתינו הן של השרים והן של נדיבי העם שפעלו הענין דחפרוה וכוה, לגלות את הבאר כו'. אמנם, כיון שהעילוי שנעשה ע"י כללות העבודה למטה הוא עדיין בהעלם והסתר, לכן, בנוגע לענין השירה, שאמירתה היא על נס שבגלוי, הרי זה באופן של שירה חדשה, לשון נקבה. ורק כשיתגלה עילוי זה לעתיד לבוא, אזי יהי' שיר חדש,

(20) רפ"ז.
(21) ראה נדרים כב, א. שמו"ר רפ"ב. שיר חדש בסידור עם דא"ח הנ"ל ס"ב (סז), ועוד.
(22) חוקת שם, יח.
(23) חוקת סב, ב ואילך.
(24) חוקת ע' תתלט-תתפ. הוספות ע' 52
(25) אוה"ת שם ע' תתעא. ס"ע תתעא. ועוד.
(26) הובא ונתבאר בלקו"ת ברכה צח, א.
(27) שבת נא, ב.
(28) אוה"ת שם ע' תתעא. ס"ע תתעא. ועוד.

(72) ראה מאורי אור אות ל סעיף ז וביאיר
(73) אגה"ק סכ"ו (קמד, סע"ב ואילך).
(74) שה"ש ח, יג.
(75) שהש"ר עה"פ.
(76) ד"ה היושבת בגנים היש"ת (סה"מ שלח).
(77) היש"ת ע' 119 ואילך.

שר. וזהו באר חפרוה שרים, שע"י חפירת השרים מתגלה הבאר, כי, ענין ההתבוננות הוא כמ"ש⁶¹ כי אראה שמ"ך מעשה אצבעותיך ירח וכוכבים אשר כוננת, היינו, שמתבונן בעולם ורואה בו את כח הפועל בנפעל (והיינו, שגם כשרואה אותו כפי שהוא נפעל, רואה הוא בזה את כח הפועל), ועד שרואה את הכח שממנו נמשך כח הפועל כו' [נכלל פרטי הדרגות (דרגא ע"ג דרגא) שנימנו בתניא⁶² בנוגע להמשכת הדיבור (ומזה מובן בנוגע לדיבור שלמעלה — בעשרה מאמרות נברא העולם⁶³) מהאבה וחמדה שבלב, ועוד לפני, מכח חכמתו ושכלו כו']. וכיון שההתבוננות פועלת אצלו הסרת ההעלם וההסתור של גשמיות העולם, הרי זה בדוגמת חפירה כפשוטה, להסיר את העפר והטיט שמכסה על המים שעוברים דרך גידי הארץ, שע"י מתגלים המים ויוצאים לחוץ ומטהרים אפילו מי שנטמא מאבי אבות הטומאה. ויש להוסיף, שבענין ההתבוננות נכלל גם שמתבונן שנשמתו היא חלק אלקה ממעל ממש, ושהוא בבחי' מעין גנים ולמעלה מזה כו', שזוהי הנתינת כח שיוכל להיות עלי באר, שזהו"ע ענו לה שלפני עלי באר (כנ"ל ס"ג). אמנם, גם לאחר ההתבוננות בשכל (חפרוה שרים), הרי כיון שהמעשה הוא העיקר⁶⁴, הרי זה צ"ל נמשך גם במדות שבלב, ולבא פליג לכל שייפין⁶⁵, שנמשך בדיבור ובמעשה בפועל בסור מרע ועשה טוב⁶⁶. וזהו מ"ש לאח"ז (כרוה) נדיבי העם, דעם הוא מלשון (גחלים) עוממות⁶⁷, אלא שזהו כפי שפועלים בעם גופא נדיבי העם, שהם האבות, שענינם הוא ג' הקוין חג"ת⁶⁸, שכוללים כל המדות כולם, שמהם נמשך אח"כ בענין המעשה (כמבואר בארוכה בדרושים, ועד לדרושים שבאור התורה⁶⁹). ועד שע"י פועלים גם בעולם שיהי' במעמד ומצב דכמצות רצונך⁷⁰, והיינו, שגם כפי שהעולם הוא בגדר של תחתונים, נעשה בו הענין דדירה בתחתונים, שכל זה נפעל ע"י מעשה המצוות.

- (61) תהלים ח, ד.
 (62) פרק כא.
 (63) אבות רפ"ה.
 (64) שם פ"א מי"ז.
 (65) ראה זהר ח"ג קסא, ב. רכא, ב. תניא
 אגה"ק סל"א. ועוד.
 (66) תהלים לד, טו.
 (67) ראה תניא שעהיה"א פ"ז (פא, ב).
 (68) ראה בחיי שבהערה הבאה. מאורי
 אור אות א סעיף כז. לקו"ת צו יז, ב. חוקת
 סד, ב. ובכ"מ.
 (69) ע' תתמב (מבחי חוקת שם, יט).
 (70) נוסח תפלת מוסף. וראה המשך וככה
 תרל"ז פי"ז ואילך (סה"מ תרל"ז ח"ב ע' תכ
 ואילך).
 (71) ד"ה אז ישיר דש"פ חו"ב, י"ב תמוז.
 (61) תהלים ח, ד.
 (62) פרק כא.
 (63) אבות רפ"ה.
 (64) שם פ"א מי"ז.
 (65) ראה זהר ח"ג קסא, ב. רכא, ב. תניא
 אגה"ק סל"א. ועוד.
 (66) תהלים לד, טו.
 (67) ראה תניא שעהיה"א פ"ז (פא, ב).
 (68) ראה בחיי שבהערה הבאה. מאורי
 אור אות א סעיף כז. לקו"ת צו יז, ב. חוקת
 סד, ב. ובכ"מ.
 (69) ע' תתמב (מבחי חוקת שם, יט).
 (70) נוסח תפלת מוסף. וראה המשך וככה
 תרל"ז פי"ז ואילך (סה"מ תרל"ז ח"ב ע' תכ
 ואילך).
 (71) ד"ה אז ישיר דש"פ חו"ב, י"ב תמוז.
 (61) תהלים ח, ד.
 (62) פרק כא.
 (63) אבות רפ"ה.
 (64) שם פ"א מי"ז.
 (65) ראה זהר ח"ג קסא, ב. רכא, ב. תניא
 אגה"ק סל"א. ועוד.
 (66) תהלים לד, טו.
 (67) ראה תניא שעהיה"א פ"ז (פא, ב).
 (68) ראה בחיי שבהערה הבאה. מאורי
 אור אות א סעיף כז. לקו"ת צו יז, ב. חוקת
 סד, ב. ובכ"מ.
 (69) ע' תתמב (מבחי חוקת שם, יט).
 (70) נוסח תפלת מוסף. וראה המשך וככה
 תרל"ז פי"ז ואילך (סה"מ תרל"ז ח"ב ע' תכ
 ואילך).
 (71) ד"ה אז ישיר דש"פ חו"ב, י"ב תמוז.

(ד) **והענין** בזה, כמבואר במאמרים, שדרגת בני כפי שנקראים בשם באר היא בשעה שנמצאים כבר במצב של ירידה, שלכן יש צורך בעבודה לפעול עלי באר. וישנה גם הדרגא שמשם היא הירידה, שזהו כללות המעמד ומצב של הנשמה כפי שנמצאת בגן עדן, ועד לדרגא שעלי' אומרים (בברכות השחר) נשמה שנתת בי טהורה היא (שמשם היא הירידה דאתה בראתה אתה יצרתה אתה נפחתה, ועד שבאה בקרבי). ובלשון הכתוב בשיר השירים²⁹ בנוגע לדרגות ומעלות בני' (שהרי כללות שה"ש מדבר בשבח כנס"י ובני', שנקראים בשם כלה³⁰, ואחותי רעיתי יונתי תמתי³¹), מעין גנים באר מים חיים (ונוזלים מן לבנון), שפסוק זה מבאר כללות ענין הדרגות של נש"י, שבתחילה הם בבחי' מעין גנים, ואח"כ יורדים לבחי' באר מים חיים (ואח"כ חוזרים ועולים לבחי' נוזלים מן לבנון³²).

וביאור הענין, דהנה, החילוק בין ב' דרגות אלו מובן מהתיבות מעין ובאר גופא³³, שמעין הוא בריאה בידי שמים, ובאר נעשה ע"י תפיסת בני אדם (חפירה וכרי'), ולכן, כפי שהנשמות הם קודם הירידה למטה, בדרגא דטהורה היא או בדרגא דאתה בראתה, בתחלת התהוותם, נקראים בשם מעין, שמורה על הענינים שיש בהם מצד הנתינה מלמעלה (שנתת בי), בדוגמת המעיין כפשוטו שהוא בריאה בידי שמים. ומ"ש מעין גנים, הנה גנים קאי על גן עדן, ומ"ש גנים לשון רבים, הרי זה לפי שיש בג"ע מעלות ומדרגות אין קץ (כפי שמביא רבינו הזקן בתניא³⁴ מכתבי האריז"ל³⁵), ובכללות נחלק לב' סוגי גנים, ג"ע עליון וג"ע תחתון. וכדי שהג"ע יהי' כדבעי, יש צורך במעין גנים, וכמ"ש³⁶ ונהר יוצא מעדן להשקות את הגן, וענין זה פועלים נש"י [שמחשבתן קדמה לכל דבר³⁷, כולל גם ענין הגנים, ובשבילם (בשביל ישראל שנקראו ראשית³⁸) ברא אלקים את השמים ואת הארץ³⁹, שזה כולל את כל ההתהוות כולה, החל מעשר ספירות, כדאיתא בזהר⁴⁰ ששמים וארץ הם חו"ב וזו"נ, ונשתלשלו

- (29) ד, טו.
 (30) שה"ש ה, א. ועוד.
 (31) שם, ב.
 (32) ראה גם לקו"ת האזינו עא, ד.
 (33) ראה אוה"ת שם ע' תתעט. וראה ד"ה
 אז ישיר ישראל עטר"ת (סה"מ עטר"ת ע'
 תקח). ד"ה הנ"ל וד"ה מעין גנים תש"ב
 (סה"מ תש"ב ע' 132. ע' 136).
 (34) אגה"ק סי"ז.
 (35) לקו"ת הש"ס להאריז"ל סוף מסכת
 ברכות.
 (36) בראשית ב, י.
 (37) ראה ב"ר פ"א, ד.
 (38) הובא בפרש"י עה"פ.
 (39) בראשית א, א.
 (40) ח"א רנו, ב. וראה אוה"ת בראשית
 תפז, סע"ב ואילך. ד"ה בראשית תרנ"א
 (סה"מ תרנ"א ע' פט ואילך).

מהן⁴¹ שמים וארץ, כולל גם את השמים לרבות תולדותיהם ואת הארץ לרבות תולדותי⁴², ובלשון הרמב"ם⁴³ שמים וארץ ומה שביניהם, שהם המעין המשקה את הגנים⁴⁴.

אך ענין הבאר שיש בו תפיסת ידי אדם, ובלשון הכתוב באר חפרוה גו' כרוה גו', שהו"ע עבודת האדם, קאי על המעמד ומצב לאחר שהנשמה יורדת מבחי' טהורה היא לאתה בראתה יצרתה ונפתחה עד בקרבי, בעוה"ז התחתון שאין תחתון למטה ממנו (בלשון התניא⁴⁵), בדוגמת הבאר שנובעת דרך גידי הארץ, בקרב הארץ (בקרבי), ושם יורדת הנשמה, חלק אלקה ממעל ממש⁴⁶, וכב' הפירושים בזה (מבעל השמחה והגאולה⁴⁷) ממש אלקה, ומלשון ממשיות, שלכן יכולה הנשמה להתלבש והיו לאחדים עם נפש הבהמית, ועל ידה עם הגוף וחלקו בעולם, שעי"ז יש לה כח ויכולת ואפשריות לברר אותם, כמבואר בארוכה בהמשך תער"ב⁴⁸ שנפש האלקית, ונפש הבהמית עם הגוף וחלקו בעולם שנותנים לה, צריכים להיות בערך זל"ז, ובלשון הגמרא⁴⁹ לפום גמלא שיחנא, וכמאדז"ל⁵⁰ איני מבקש כו' אלא לפי כחן, והיינו, שתחילה נותנים את הכח, ואח"כ מבקש ממנו לפי כחו שניתן לו, ועד"ז בנוגע לנפש האלקית שצריכה לברר את נפש הבהמית והגוף וחלקו בעולם (כמבואר בתניא⁵¹ שהנשמה עצמה אינה צריכה תיקון, ולא הוצרכה כו' רק לתקנם כו'), עי"ז שיורדת לבירא עמיקתא⁵², לעוה"ז התחתון שאין תחתון למטה ממנו, ובאופן שנעשית בערך להגוף ונפש הבהמית, ועד בלשון הידוע⁵³ שאלקות הוא בהתחדשות ומציאות היא בפשיטות ופשוטות.

ה) אמנם לאחר ירידת הנשמה למטה, צריכה להיות העבודה למטה, מעשינו ועבודתינו, ובלשון הכתוב: חפרוה וכרוה, באופן שעי"ז תהי' עלי', ועד לעלי' כזו שבשבילה היתה כדאי הירידה (ירידה

צורך עלי'). והיינו, שאע"פ שגם קודם הירידה היתה כבר הנשמה בדרגת מעין גנים, הנה ירידתה לעבור דרך עוה"ז התחתון שאין תחתון למטה הימנו לפעול שם דירה לו ית' בתחתונים⁵⁴, היא בדוגמת הבאר שהמים יורדים דרך סולמא דפרת⁵⁵, שעי"ז נעשה בהם עילוי לגבי נהר פרת, שהרי בנהר פרת יכול להיות מעמד ומצב שרבו נוטפין על הזוחלין⁵⁶, שאז יש במים כמה הגבלות כו', ואין להם דין מעין, ועאכו"כ שאינם מים חיים, אבל כשהמים יורדים דרך סולמא דפרת, ועוברים דרך גידי הארץ, וישנו ענין החפירה והכרי' (באר חפרוה גו' כרוה) להסיר את העפר ושאר הענינים שמסתירים ומעלימים על הבאר, אזי נעשית הבאר באופן של באר מים חיים, שלמעלה גם ממעין, שאף שמטהר כמה דרגות של טומאה, אינו מטהר ג' הטומאות הכי חמורות דוב מצורע וטמא מת, שבשביל זה צריך מים חיים דוקא (כמבואר במשנה דמקוואות⁵⁶ פרטי הדרגות דמעין שמימיו מועטין כו', מים מוכין, ועד למים חיים). ודוגמתו בנמשל, שכאשר הנשמה היא במעמד ומצב דמעין גנים, הנה אע"פ שמעין הוא בריאה בידי שמים, הרי זה באופן כפי שהמעין נמשך ממקומו בהגנים, שאז הוא בדרגא שהיא עכ"פ בערך ושייכות ויש לה יחס להגנים, והרי גם הדרגא הכי עליונה שבג"ע, עד להנהר שיוצא מעדן והשקה את הגן, ואפילו באופן שהמעין נראה בהגנים, אין זה כמו שהמעין הוא במקומו, ועאכו"כ שאינו כמו מעין שיש בו המעלה דמים חיים, שלכן יכול לטהר גם טומאה הכי חמורה שע"י אבי אבות הטומאה, שזהו דבר הכרחי לגאולה האמיתית והשלימה, שאז יקויים היעוד⁵⁷ את רוח הטומאה אעביר מן הארץ.

ו) והנה כללות מעשינו ועבודתינו כזה היא בשני ענינים כלליים, באר חפרוה שרים, וגם כרוה נדיבי העם. והענין כזה, דהנה, ענין החפירה הוא בעומק, וחפירה זו נעשית ע"י שרים דוקא, שענינים בעבודת האדם הו"ע השכל שבמוח, כי, אצל אדם הראוי לשמו (אתם קרויים אדם⁵⁸ ע"ש אדמה לעליון⁵⁹), הרי המוח שליט על הלב⁶⁰, ולכן נקרא בשם

(41) ראה תניא רפ"ג.
(42) ראה פרש"י שם, יד.
(43) הל' יסוה"ת פ"א ה"א.
(44) ראה אוה"ת שם ע' תתסד, ש"שרש נש"י .. הוא בחי' ונהר יוצא מעדן להשקות את הגן .. ע"כ הם בחי' מעיין המשקה את הגנים".
(45) פל"ו.
(46) רפ"ב.
(47) אגרות-קודש אדמו"ר מהוריי"צ ח"ד ע' תד (הובא ב"היום יום" כג מנ"א). שם ע' תז.
(48) ח"א ע' תרט ואילך.
(49) כתובות סז, א.
(50) במדב"ר פ"ב, ג.
(51) פל"ז (מח, ב).
(52) לשון הש"ס — חגיגה ה, ב.
(53) ראה המשך תער"ב ח"ב ס"ע תתקלד ואילך. סה"מ תרצ"ו ס"ע 76 ואילך.

(54) ראה תנחומא בחוקותי ג. נשא טז. ב"ר ספ"ג. במדב"ר פ"ג, ו. תניא רפ"ו. ובכ"מ.
(55) בכורות נה, ב (מקלחין תחת הקרקע ועולין בהרים כמו סולם — פרש"י). לקו"ת חוקת שם. אוה"ת שם ע' תתס ואילך.
(56) מקוואות ספ"א. וראה אוה"ת שם ע' תתסד. סה"מ עטר"ת ותש"ב שם.
(57) זכרי' יג, ב.
(58) יבמות סא, רע"א.
(59) ספר עשרה מאמרות (לרמ"ע מפאנו) מאמר אם כל חי ח"ב סל"ג. של"ה כ, ב. רסח, ב. שא, ב. ועוד.
(60) ראה זח"ג רכד, סע"א. תניא פ"ב (יז, א).